

ЛУКИАН

СЪБРАНИЕТО НА БОГОВЕТЕ

Превод от старогръцки: Александър Ничев, 1971

chitanka.info

ЗЕВС

Богове, престанете вече да мърморите, да се събирате по ъглите и шушнете на ухо, възмущавайки се, че мнозина участвуват в нашия пир незаслужено. Понеже е свикано събрание заради тях, нека всеки открито изложи мнението си и обвинява. Ти, Хермесе, направи законната обява за това.

ХЕРМЕС

Тихо! Слушай! Кой от възрастните и пълноправни богове иска думата? Обсъжда се въпросът за метеките и чужденците.

МОМ

Аз, Мом, Зевсе, ако ми позволиш да се изкажа.

ЗЕВС

Обявата вече позволява това, тъй че няма нужда от моето разрешение.

МОМ

Тогава ще кажа, че някои сред нас се държат ужасно: не им стига, че сами от хора са станали богове, но смятат, че ако не изравнят с нас придружниците и слугите си, не са сторили нищо велико и юнашко. Но моля те, Зевсе, позволи ми да говоря свободно, иначе не бих могъл: всички знаят, че съм свободен по език и че не бих премълчал нередните факти. Аз изобличавам всекиго и изказвам мнението си открито, без да се боя от някого, без да крия мисълта си поради някакъв свян. Затова повечето ме смятат за досадник, за доносник по природа и ме наричат публичен обвинител. Но понеже е позволено и обявено, а и ти, Зевсе, даваш възможност да се изкажем, ще кажа, без да премълча нищо.

Да, мнозина, казвам аз, недоволни, че самите те участвуват в събранието ни и пируват наравно с нас, и то, макар че са наполовина смъртни, изкачиха на небето дори слугите и приятелите си, тайно ги вписаха в списъците и сега те делят наравно с нас дажбите, участвуват в жертвоприношенията, без дори да ни плащат данъка на метеките.

ЗЕВС

Не говори със загатвания, Мом, изказвай се ясно и точно, като посочваш и имена. Ти изтърси речта си сред всички ни, така че можем да подразбираме мнозина и да свързваме с думите ти ту едно, ту друго лице. Щом си откровен, няма какво да се маеш, говори!

МОМ

Много добре, че дори ме насърчаваш да бъда откровен, Зевсе. С това ти постъпваш наистина по царски и великодушно. Затова ще спомена и имена. На, този благородник Дионис, който е получовек и по майка не е елин, а внук от дъщеря на някакъв сирийско — финикийски търговец Кадъм: няма да говоря как се проявява, след като бе удостоен с безсмъртие, не ще засягам нито митрата му, нито пианството му, нито походката му (всички, мисля, виждате какъв е изнежен и женствен по природа, полубезумен, още от ранно утро дъхти на вино). Но той създаде сред нас цяла фратрия, довел е хора си и е обявил за богове Пан, Силен и сатирите, повечето груби селяци и козари, хора буйни и със странна външност. Първият от тях има рога, от кръста надолу прилича на козел, пуснал е дълга брада и малко се отличава от пръч, вторият е плешив старец, с вирнат нос, най-често язди на магаре, лидиец е, а сатирите са с остри уши, плешиви са и те, имат рога, каквито покарват на току-що родените козлета, някакви фригийци са; всички имат опашки. Виждате ли какви богове ни създава този благородник?

Чудим ли се после, че хората ни презират, като гледат такива смешни и странни богове? Няма да говоря за това, че доведе тук и две жени: едната е любовницата му Ариадна, чийто венец той дори причисли към хора на звездите, а другата е дъщерята на селянина Икарий^[1]. И което е най-смешно, богове, дори кучето на Еригона — и него доведе, за да не тъгувало момичето, ако не притежава на небето познатото си кученце, което тъй обичало! Не смятате ли, че това е нахалство, хулиганство и подигравка? Но слушайте и за други...

ЗЕВС

Мом, ни дума за Асклепий или за Херакъл! Вече виждам накъде клони речта ти. Защото те, единият от тях лекува, вдига болните и е

от мнозина други по-ценен^[2],

а Херакъл, който е мой син, откупи безсмъртието си с немалко подвизи. Та тях не обвинявай.

МОМ

Заради тебе, Зевсе, ще мълча, макар че мога да кажа много неща. Но ако не друго, поне туй ще река: още носят следите на огъня. А ако би било позволено да се ползвам от откровена реч и по адрес на самия тебе, много неща бих могъл да кажа.

ЗЕВС

Разбира се, и по мой адрес е напълно позволено. И мене ли ще преследваш за чуждестранен произход?

МОМ

На Крит може да се чуе не само това, там приказват за тебе и други работи и показват гроба ти. Аз обаче не вярвам нито на тях, нито на егионските ахейци^[3], които казват, че си бил незаконороден.

Но това, за което смятам, че трябва да бъдеш изобличен най-вече, него ще кажа. Защото тъкмо ти, Зевсе, постави началото на подобни беззакония и стана причина да се окопели събранието ни, като влизаше в сношения със смъртни жени и слизаше при тях ту в един, ту в друг образ, та ние се страхувахме да не би някой да те улови и принесе в жертва, когато си бик, да не би някой златар да те преработи, докато си злато, и вместо Зевс да се превърнеш в гердан, гривна или обица^[4]. Ти напълни небето с тези полубогове — не бих могъл да ги нарека иначе. И работата става особено смешна, когато някой изведнъж чуе, че Херакъл е произведен бог, а Евристей, който му заповядваше, е умрял, че храмът на Херакъл, един роб, и гробът на Евристей, неговия господар, са един до друг.

Същото е и в Тива: Дионис е бог, а неговите роднини Пентей Актеон и Леарх са най-злочести на света.

А откакто ти, Зевсе, отвори вратите за такива личности и се обърна към смъртните жени, всички взеха да ти подражават, и не само мъжките богове, но което е най-позорно, и богините. Та кой не знае

Анхиз, Титон, Ендимион, Ясион и другите? Но смятам да изоставя това: дълго ще излезе обвинението ми.

ЗЕВС

Ни дума за Ганимед, Мом! Ще се разгневя, ако огорчиш това момче, като го обидиш по произход!

МОМ

Значи, да мълча и за орела, който също пребивава на небето, седи на царския ти скиптър и само дете не мъти на главата ти? Изглежда, че и той е бог. Или заради Ганимед и него да оставя настрана?

Но Атис, Зевсе, Корибант и Сабазий — откъде се включиха и те сред нас? Ами онзи мидиец Митра, оня, с персийската дреха и тиарата, дете и гръцки не знае, та дори ако някой вдигне тост в негова чест, той не го разбира? Ето защо скити и гети, като виждат това, пращат ни много здраве, па си обявяват за безсмъртни и избират за богове, които си пожелаят, по същия начин, по който Замолксис, един роб, незабелязано бе вмъкнат в нашия списък.

Но всичко това, богове, е умерено. — Ами ти, кучеглави, увит в платно египтянино^[5], кой си ти, драги, и на какво основание искаш да бъдеш бог? Та ти лаеш! Ами какво иска този пъстър бик от Мемфис^[6], та получава поклони, предсказва и има пророци? Срамувам се да кажа за ибисите, маймуните, козлите и за други много по-смешни неща, натикали се по неизвестен начин от Египет в небето! Как понасяте вие, богове, като гледате, че те биват почитани наравно с вас и дори повече от вас? Ами ти, Зевсе, как търпиш да ти растат овнешки рога?^[7]

ЗЕВС

Това, което казваш за египтяните, е наистина срамно. Но все пак, Мом, повечето от тях са символи, и този, който е непосветен в тайнствата им, не бива твърде да им се присмива.

МОМ

О, много ни са нужни тайнства, Зевсе, та да разберем, че боговете са богове, а песоглавците — песоглавци!

ЗЕВС

Остави, казвам ти, въпроса за египтяните. Друг път ще обсъдим и него на спокойствие. Говори за другите.

МОМ

Трофоний, Зевсе, и, което особено ме задушава, Амфилох, който е син на един престъпен човек и майкоубиец, пророчествува, юнакът, в Киликия, като в повечето случаи лъже и баламосва заради два обола^[8]. Ето защо ти, Аполоне, вече нямаш предишната слава. Та всеки камък и всеки олтар вече гадателства, стига да се полее с масло, да се окичи с венци и да разполага с един мошеник, каквито има много. Статуята на атлета Полидамант в Олимпия и тази на Теаген в Тасос вече лекуват болните от треска, на Хектор принасят жертви в Илион, а на Протезилай — на отсрещния бряг, в Херсонес. Откакто станахме толкова много, клетвопрестъпничеството и светотатството се разшириха още повече, и изобщо нас ни презират — и добре правят.

Това се отнася за незаконородените и лъжливо вписани в списъка ни. Но аз вече чувам и много нови имена на богове, каквито нито при нас има, нито изобщо могат да съществуват, и много им се смея, Зевсе. Та къде е тая прословута Добродетел, къде е Природата, Съдбата, Случайността? Необосновани, празни имена, измислени от глупци — философи! И все пак, макар и набързо нагласени, те са толкова убедителни за простаците, че никой не иска дори да ни принася жертви, тъй като очевидно знае, че и хиляда хекатомби да принесе, съдбата ще изпълни орисаното и това, което от самото начало е изпредено на всеки. С удоволствие бих те запитал, Зевсе, виждал ли си нейде добродетел, природа или съдба? Защото зная, че и ти непрестанно слушаш за тях в споровете на философите — освен ако си глух и не ги дочуваш, като викат. Макар че мога да кажа още много неща, ще приключа речта си: виждам, че мнозина са недоволни от думите ми и подсвиркват, особено онези, които откровеността на моята реч засегна.

Накрай, ако желаеш, Зевсе, ще прочета едно постановление по тези въпроси, написано е вече.

ЗЕВС

Прочети го. Не всички твои обвинения са неоснователни. Трябва да се тури край на повечето от тези факти, за да не се умножат още

повече.

МОМ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ:

На добър час! На редовно събрание от 7 т.м. с председател Зевс, подпредседател Посейдон, преброител Аполон, секретар Мом, син на Нощта, Сънят направи следното предложение:

Понеже много чужденци, не само елини, но и варвари, абсолютно недостойни да участвуват в нашето общество, вписани, неизвестно как, незаконно в списъка и минаващи за богове, са напълнили небето, та пирът е пълен с шумна тълпа, с някаква разноезична човешка сбирщина, и амброзията и нектарът станаха дефицитни, та една чаша вече струва цяла мина поради големия брой пиеси, а те, като са изблъскали безогледно древните и истински богове, претендират, противно на всички норми на дедите ни, за първото място и желаят да бъдат тачени на земята повече от другите.

Съветът и народът решиха: да се свика събрание на Олимп около зимното слънцестоене, да се изберат седем измежду пълноправните богове — трима от древния съвет от времето на Кронос и четирима измежду дванайсетте, включително и Зевс; тия съдии да заседават, след като положат законната клетва в името на Стикс, Хермес да обяви и събере всички, които претендират да участвуват в събранието, а последните да се явят със свидетели, положили клетва, и с доказателства за произхода си. След това да минават един по един, а съдиите, след като ги разгледат, ще ги обявяват за богове или ще ги изпращат долу, в гробовете и гробниците на прадедите им. Ако някой от тези, които съдиите са отхвърлили и изключили, бъде заловен да се изкачва на небето, ще бъде хвърлен в Тартара.

Всеки да работи своята работа: нито Атина да лекува, нито Асклепий да дава предсказания, нито Аполон самичък да върши толкова работи, а да си избере едно нещо — да бъде или пророк, или музикант, или лекар.

На философите да се направи предупреждение да не създават празни имена и да не дрънкат за неща, които не знаят.

На онези, които неправилно са удостоени с храмове и жертвоприношения, статуите да бъдат свалени, като на тяхно място бъдат поставени тези на Зевс, Хера, Аполон или някой от другите, а на първите градът да насипе гробна могила и на нея постави вместо олтар — паметник. Ако някой престъпи тази обява и откаже да се яви пред съдиите, да бъде осъден задочно.

Това е нашето постановление.

ЗЕВС

Съвсем справедливо, Мом! Който е съгласен, да вдигне ръка. Или, по-добре, да се приеме ей така... Зная, че повечето няма да вдигнат ръка. Хайде сега, вървете си. А когато Хермес извести, елате, като всеки носи ясни данни и безспорни доказателства, име на баща и майка, кога и как е станал бог, фила и фратрия. Който не представи това, съдиите не ще вземат под внимание, че имал голям храм на земята или че хората го смятали за бог.

[1] Дъщеря на Икарий е Еригона. — Б.пр. ↑

[2] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[3] Жителите на гр. Егнон в областта Ахая. — Б.пр. ↑

[4] Виж „Прометей, или Кавказ“. — Б.пр. ↑

[5] Анубис. — Б.пр. ↑

[6] Свещеният за египтяните бик Апис. — Б.пр. ↑

[7] Зевс-Амон бил изобразяван като човек с овнешки рога на главата. — Б.пр. ↑

[8] На Амфилох и Трофоний Лукиан посвещава един малък диалог. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.